

Klasse voor Technische Wetenschappen
Classe des Sciences techniques

26.IV.2018

De meteorologische waarnemingen in Japan en in de buurt door de Fransen Louis Furet en Jean Barthe in de tweede helft van de 19^e eeuw gezien door de manuscripten

door

Gaston DEMARÉE*

SAMENVATTING. — De jaren 1850 waren een belangrijke periode voor de grote mogelijkheden in de Stille Oceaan. Frankrijk, Groot-Brittannië, Rusland en de Verenigde Staten van America trachtten een koloniaal rijk op te bouwen door de greep op hun territoriale gebieden en hun commerciële privileges te verstevigen en door handelsinteracties met Oost-Azië te ontwikkelen. In de loop van die jaren voerden de Franse en Britse zeemacht gezamenlijke operaties uit in het kader van de Krimoorlog in de Pacifische Oceaan. Terzelfdertijd werd op het eiland Okinawa, in de Ryûkyû archipel, de aanwezigheid aangehouden van missionarissen die in de jaren 1840 gestart was. De jaren 1850 waren eveneens een speciaal belangrijke periode wat betreft de meteorologie, daar in Brussel, onder het voorzitterschap van Adolphe Quetelet, de eerste internationale conferentie voor het aanvaarden van een uniform systeem van meteorologische waarnemingen op zee, gehouden werd. De publicatie van extracten in 1859 en 1860 lieten weten dat meteorologische waarnemingen uitgevoerd geweest waren in Japan en in de buurt ervan in de tweede helft van de jaren 1850. Het was echter niet geweten of de originele manuscripten bewaard gebleven waren en ook waar. Een minutieuze zoektocht doorheen Franse archieven gedaan door Gaston Demarée (KMIB) en Patrick Beillevaire (CNRS, Parijs) heeft uiteindelijk geleid tot de ontdekking in november 2015 van twee volledige dossiers die de meteorologische gegevens en de annexe documenten omvatten. Deze langdurige dagelijkse tijdreeksen van meteorologische waarnemingen behoren tot de allereerste die in deze regio gedaan geweest zijn en zijn dus gevolge waardevolle bronnen voor de klimaathistorici. Het eerste dossier bevat de meteorologische waarnemingen uitgevoerd door Pater Furet (1816-1900) op het eiland Okinawa. Overgebracht naar Frankrijk werden deze waarnemingen toevertrouwd aan de *Société météorologique de France* en bevinden zich momenteel in de archieven van *Météo-France*. Furet beschrijft ook de talrijke aardbevingen die Okinawa deden beven in de jaren 1857-1960 en die een informatiebron zonder weerga zijn voor de seismologie van deze Japanse regio. Het tweede dossier omvat de meteorologische waarnemingen die gemaakt werden door de scheepsarts Jean Barthe die deelnam aan de Brits-Franse

* Lid van de Academie.

If you wish to contact this author, please contact the secretariat of the Academy
contact_raos@kaowarsom.be

scheepsexpeditie in 1855. Het manuscript wordt bewaard in de archieven van *de Académie des sciences* te Parijs. Het persoonlijke verhaal dat de waarnemingen vergezeld is eveneens interessant daar het gaat om een der eerste beschrijvingen door een westerling over het Japan van de jaren 1850.

SUMMARY. — *Meteorological Observations in and around Japan Made by the French Louis Furet and Jean Barthe in the Second Half of the 1850s as Seen through the manuscripts.* — The 1850s were an important time frame for the European nations in the Pacific Ocean. France, Great Britain, Russia and the USA tried to build a colonial empire by augmenting their territorial control and commercial privileges and by developing trade relations with East Asia. During those years, the French and British navies participated jointly in the Pacific theatre of the Crimean War. Meanwhile, the missionary presence on Okinawa Island, in the Ryūkyū Archipelago, which had started in the 1840s, was maintained. The 1850s were also a particularly important period regarding meteorology as the first international conference for devising a uniform system of meteorological observations at sea was held in Brussels in 1853, under the chairmanship of Adolphe Quételet. Since the publication of short abstracts as early as 1859 and 1860, it was known that meteorological observations had been carried out in and around Japan in the second half of the 1850s. However, the preservation of the original manuscripts remained uncertain and their location unknown. A thorough search conducted by Gaston Demarée (RMIB) and Patrick Beillevaire (CNRS, Paris) through French archives finally resulted in the discovery, in November 2015, of two complete sets of data sheets and related documents. These are among the very first long-term daily meteorological observations made in that area and they are therefore highly valuable sources for climate historians. The first set of data contains the meteorological observations made by Father Furet (1816-1900) on Okinawa Island. Transferred to France, these observations went to the *Société météorologique de France* and are now kept in the archives of *Météo-France*. Furet also made seismological observations that provided unique information on the 1857-60 earthquake swarm in that part of Japan. The second set of data gathers the meteorological observations made by the navy physician Jean Barthe (1814-1866) who took part in the Anglo-French naval expedition of 1855. It was found in the archives of the *Académie des Sciences*. The personal account accompanying the meteorological observations is also of interest as one of the earliest descriptions by a Westerner of mid-1850s Japan.